

ДУХОВІ ІНСТРУМЕНТИ У КОНТЕКСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ДЖАЗОВОГО МИСТЕЦТВА XX СТОЛІТТЯ

У статті показано духові інструменти в культурно-історичному розвитку, висвітлено їх роль у джазовому мистецтві XX століття. Окреслено характерні риси джазових стилів та основні типи виконавських колективів за участю духових інструментів. З'ясовано функціональні особливості духових інструментів у певних джазових складах, наведено імена відомих джазових виконавців.

Ключові слова: *духові інструменти, джазове мистецтво, джазові склади, джазові стилі.*

Постановка проблеми. У світовому музичному мистецтві джаз посідає чільне місце. Він вирізняється особливою художньою специфікою та естетичною оригінальністю. Адже у джазовому мистецтві поєднуються різноманітні форми музичної творчості, перетинаються національні традиції, школи, напрямки. Аналіз наукових праць свідчить, що питання джазового мистецтва широко та ґрунтовно розглядається науковцями, але дослідженню ролі духових інструментів у контексті розвитку форм та стилів джазового мистецтва XX ст. не приділялося значної уваги.

Мета. показати роль духових інструментів у розвитку джазового мистецтва XX століття. Поставленою метою зумовлено такі **завдання**: дослідити форми та стилі джазового мистецтва протягом XX ст., показати роль різноманітних духових інструментів у певних джазових складах.

Духові інструменти зустрічаються практично в усіх культурах світу. Вони дивують нас своєю різноманітністю і унікальністю, яка проявляється не тільки у зовнішньому вигляді, а й у принципах звуковидобування, матеріалі виготовлення, методах гри тощо.

З давніх часів духові інструменти відігравали важливу роль в житті людей. Вони супроводжували різноманітні ритуали, ходи, битви та набули особливого значення. З початком формування професійного музичного навчання духові інструменти зазнають значної конструктивної трансформації, що сприяє збільшенню їх виконавських можливостей шляхом розширення діапазону, досягнення більш однорідного звучання у різних регістрах, покращення естетичного забарвлення звуку. На рубежі XVII – XVIII ст. з'являється кларнет, флейта, які в свою чергу, набувають значної модифікації. Це створює додаткові виражальні можливості інструментів, сприяє їх швидкому поширенню.

Кінець XIX ст. – початок XX ст. з'являється новий вид музичного мистецтва – джаз. Його характерними рисами є імпровізаційність, підвищена емоційність, специфічний склад виконавців та інструментарію, використання різноманітних тембрових барв, звуконаслідування тощо. Періоди розвитку стилів джазового мистецтва, у якому духові інструменти посідають поважне місце, можна поділити на декілька етапів.

Для новоорлеанського джазу характерна колективна імпровізація. В цей період значна роль відводилась кларнету, епізодично використовувались флейти. В якості сольних інструментів виступали корнети і труби. Вони протистояли ритмічній групі: банджо, тубі й ударним, що сприяло виникненню своєрідної поліфонії. Ритмічна мова новоорлеанського джазу була досить проста і використовувала, головним чином, тризвуки, що давало змогу не перевантажувати супровідні партії духових.

У 1920-х р. XX ст. виникає ера диксилендів. Спочатку виконавці цього джазового стилю копіювали негритянську манеру виконання, але згодом в диксиленд увійшли елементи європейської композиційної техніки, що сприяло пом'якшенню мелодії. Одним з характерних складів цього періоду було поєднання в одному оркестрі труби, тромбону, корнету і кларнету. В новоорлеанському стилі джазу простежується певна схема функцій голосів та інструментів, які їх виконують. Корнет, кларнет і тромбон програвали певну

тему, причому мелодію зазвичай вів корнет, а потім всі три інструменти імпровізували кілька квадратів, в яких ведення мелодії було доручено корнетові. Тромбоніст, в свою чергу, вставляв мелодійні поспівки, використовуючи стійкі звуки гармонії [1, с. 226].

У 1930-х рр. XX ст. формується ера свінгу. З появою біг-бендів відбувається остаточне утвердження складу оркестру, який поєднав інструменти обох груп академічної музики – дерев'яної та мідної духової, долучивши до них цілу групу саксофонів. Відтепер духові групи колективу могла нараховувати п'ять саксофонів (два альту, два тенора, один баритон), чотири труби, чотири тромбони, а також флейти, кларнети, і досить рідко флюгельгорни й туби [1, с. 226]. Така різноманітність інструментів сприяла поширенню динамічної шкали звучання, надавала можливість виконувати як мелодичну лінію, так й створювати підголоски до неї, заповнювати фактуру акордовими послідовностями. З середини 1930-х рр. XX ст. з'являються перші джазові виконавці на флейті. Саме в цей час набувають популярності такі музиканти, як Альберто Сокаррас Естачі, який грав кубинську музику і джаз на кларнеті та флейті. Його сучасником був американський джазовий флейтист та саксофоніст Вейман Карвер [1, с. 227].

На межі 1940 – 1950-х рр. XX ст. виникає новий різновид джазу – ритм-енд-блюз. Серед інших цей стиль вирізняється більшою експресивністю, підсиленням інструментарія, більш швидкими темпами і енергійним бітом. Ритм-енд-блюз виконував вокаліст у супроводі саксофона, гітари, фортепіано, контрабаса та ударних, пізніше у складі інструментів з'явилися електрогітари і електроорган.

У наступні роки джаз продовжує розвиватися, з'являються імена нових виконавців та оркестрів, створюються нові джазові напрямки та стилі. Серед сучасних джазових виконавців на духових інструментах можна виділити Майлза Девіса, Джона Зорна, Кріса Поттера, Джона Сермана та інших.

Висновки. У кожний період розвитку джазового мистецтва у різноманітні його стилі, протягом XX століття, певні духові інструменти конструктивно удосконалювалися, змінювався їх склад та сполучення у певних джазових складах, розширювалися їх технічні та виконавські можливості. Тембральна палітра духових інструментів зробила більш яскравим звучання певних джазових складів, що в свою чергу привертало більшу кількість музикантів – духовиків до джазового мистецтва, сприяло удосконаленню виконавської майстерності та появи нових імен джазових виконавців на духових інструментах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чернов І. Б., Сагітов О. Т., Давиденко В. В. «Духові інструменти в джазовій музиці», Київ, 2017.
URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/51.pdf> (дата доступу: 09.02.2022).
2. Павленко О. М. «Методичні особливості навчання джазу майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі фахової підготовки», Ніжин, 2018.
URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/9/94.pdf> (дата доступу: 09.02.2022).